

Uchwała z dnia 25 lipca 2002 r., III CZP 45/02

Sędzia SN Barbara Myszka (przewodniczący)

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

Sędzia SN Zbigniew Kwaśniewski

Sąd Najwyższy w sprawie ze skargi wierzyciela Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie na czynność Komornika Rewiru II przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie przeciwko dłużnikowi Zbigniewowi C. i z dnia 31 stycznia 2002 r. w sprawie przeciwko dłużniczce Monice K., po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 25 lipca 2002 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Piotra Wiśniewskiego, zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 23 maja 2002 r.:

„Czy w świetle art. 45 ust. 7 i art. 59 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz U z 1997 r. Nr 133, poz. 882) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 18 września 2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz U z 2001 r. Nr 130, poz. 1452) – wierzyciel Skarb Państwa – działający przez Sąd – jest obowiązany do uiszczenia (przekazania) opłaty stosunkowej łącznie (jednocześnie) z poleceniem komornikowi sądowemu wszczęcia egzekucji?”.

podjął uchwałę:

Przepis art. 45 ust. 7 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm.) zobowiązuje sąd do przekazania komornikowi części opłaty stosunkowej, o której mowa w art. 45 ust. 5 tej ustawy, łącznie z poleceniem egzekucyjnym.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 15 marca 2002 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieścia oddalił skargę wierzyciela Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla

Krakowa-Nowej Huty na czynności Komornika Rewiru II przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Śródmieścia, polegające na zarządzeniu zwrotu poleceń egzekucyjnych z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie przeciwko dłużnikowi Zbigniewowi C. i z dnia 31 stycznia 2002 r. w sprawie przeciwko dłużniczce Monice K.

Sąd Rejonowy uznał za uzasadniony zwrot poleceń egzekucyjnych w sytuacji, w której jednocześnie z nimi wierzyciel-Skarb Państwa – Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej Huty nie wniósł opłaty egzekucyjnej. Uzasadnienie dla takiej oceny stanowi art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 – dalej "u.k.s.egz.") w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 18 września 2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 130, poz. 1452).

Rozpoznając zażalenie wierzyciela, Sąd Okręgowy w Krakowie przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne sformułowane w sentencji postanowienia. W ocenie Sądu Okręgowego, ustawa z dnia 18 września 2001 r., która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2002 r., w zasadzie uniezależniła podjęcie przez komornika sądowego czynności od uiszczenia przez wierzyciela należnej opłaty. Odmienne jednak traktowany jest wierzyciel – Skarb Państwa, działający przez sąd lub prokuratora, treść znowelizowanego art. 45 u.k.s.egz. wskazuje bowiem, że pomimo ustawowego zwolnienia od kosztów sądowych (art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 88 ze zm. – dalej "u.k.s.c."), które powinno w myśl art. 771 k.p.c. rozciągać się na postępowanie egzekucyjne, wprowadzony został jednak obowiązek uiszczenia opłaty egzekucyjnej jednocześnie z poleceniem wszczęcia egzekucji. Przemawia za tym art. 45 ust. 7 ustawy w nowym brzmieniu, przewidujący sankcję zwrotu polecenia egzekucyjnego w razie braku jednoczesnego przekazania przez sąd lub prokuratora części należnej opłaty stosunkowej. Brak co prawda przepisu nakładającego obowiązek uiszczenia takiej opłaty jednocześnie z wnioskiem, jednak istnienie sankcji zwrotu polecenia musi zakładać nałożenie takiego obowiązku. Gdyby uznać, że sąd lub prokurator nie ma takiego obowiązku, to zastosowanie takiej sankcji byłoby niedopuszczalne, zwłaszcza że w świetle art. 45 ust. 5 u.k.s.egz. komornik nie może wzywać sądu lub prokuratora – dochodzących należności Skarbu Państwa – do uiszczenia takiej opłaty. Jedyne wnioski, zdaniem Sądu Okręgowego, jest taki,

że obowiązek uiszczenia stosownej opłaty egzekucyjnej przez sąd lub prokuratora musi wynikać z ustawy. Za takim stanowiskiem przemawia też treść art. 59 ust. 3 u.k.s.egz. Brzmienie ustawy przemawia zatem za przyjęciem istnienia obowiązku uiszczenia przez sąd lub prokuratora, dochodzącego należności Skarbu Państwa, opłaty egzekucyjnej jednocześnie ze złożeniem polecenia egzekucyjnego, jakkolwiek w ramach wykładni celowościowej i systemowej trudno przyjąć, by rzeczywiście taka była wola ustawodawcy, zwłaszcza wobec ustawowego zwolnienia Skarbu Państwa z obowiązku ponoszenia opłat sądowych (art. 8 u.k.s.c. i art. 771 k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie należy rozstrzygnąć zagadnienie, czy ustawowe zwolnienie Skarbu Państwa, w tym sądu, wynikające z art. 8 ust. 1 u.k.s.c., rozciąga się na postępowanie egzekucyjne, zgodnie z regułą wyrażoną w art. 771 k.p.c. Zagadnienie to było przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W uchwałach z dnia 2 grudnia 1994 r., III CZP 153/94 (OSNC 1995, nr 3, poz. 51) i z dnia 26 września 2000 r., III CZP 25/00 (OSNC 2001, nr 3, poz. 35) uznano, że regulacja dotycząca kosztów postępowania egzekucyjnego, zawarta w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji, nie jest regulacją odrębną ani szczególną w stosunku do przepisów kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Pogląd ten uzasadniano m.in. potrzebą spójności systemu instytucji kosztów sądowych i zwolnienia od obowiązku ich ponoszenia. Odmienne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwałach z dnia 25 września 1998 r., III CZP 25/98 (OSNC 1999, nr 4, poz. 68), z dnia 18 lipca 2000 r., III CZP 23/00 (OSP 2002, nr 3, poz. 36), z dnia 4 czerwca 2001 r., III CZP 23/01 (OSNC 2002, nr 1, poz. 2), z dnia 18 października 2001 r., III CZP 50/01 (OSNC 2002, nr 5, poz. 59) i z dnia 12 czerwca 2002 r., III CZP 34/02 ("Biuletyn SN" 2002, nr 6, s. 12). Uzasadnieniem tego poglądu było stwierdzenie, że ustawa o komornikach sądowych i egzekucji nie zawiera odpowiednika art. 28 u.k.s.c., nie ma więc odesłania do przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Wskazywano także na istotne różnice dotyczące uregulowania zasad zwolnienia od obowiązku ponoszenia opłat egzekucyjnych i wydatków w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji, w porównaniu z instytucją zwolnienia od kosztów sądowych uregulowaną w kodeksie postępowania cywilnego i ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela to stanowisko. Uregulowanie kwestii

opłat egzekucyjnych w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji, i to w sposób odmienny niż w kodeksie postępowania cywilnego i ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wskazuje wyraźnie na to, że ustawa ta zawiera normy szczególne i autonomiczne, a zwolnienie Skarbu Państwa, w tym sądu, od opłat sądowych nie rozciąga się na postępowanie egzekucyjne. Gdyby zatem wolą ustawodawcy – jak twierdzi Sąd Okręgowy – było zwolnienie sądu i prokuratora od obowiązku ponoszenia opłat egzekucyjnych, znalazłoby to wyraz w treści ustawy.

Po tych wstępnych rozważaniach należy zwrócić uwagę na następujące kwestie. Przepisy dotyczące opłat egzekucyjnych przeszły istotną ewolucję, w tym także w części dotyczącej obowiązku ponoszenia tych opłat przez Skarb Państwa. Wyraźny obowiązek uiszczenia części opłaty, a także ryczałtu kancelaryjnego i należności na pokrycie wydatków przez Skarb Państwa (w tym sądy), wynikał z § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie taksy za czynności komorników (Dz.U. Nr 62, poz. 264 ze zm.), zgodnie jednak z § 4 ust. 2, Skarb Państwa nie wpłacał zaliczki na pokrycie obciążającej go części opłaty. Rozporządzenie to utraciło moc z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji. Artykuł 45 ust. 1 u.k.s.egz. uzależniał wszczęcie egzekucji świadczeń pieniężnych od uiszczenia przez wierzyciela części opłaty stosunkowej, a przepis ten miał z mocy art. 45 ust. 3 zastosowanie do egzekucji należności Skarbu Państwa i gmin, nie wyłączając egzekucji prowadzonej na polecenie sądu lub prokuratora. Co więcej, w ust. 4 wprowadzona została sankcja w postaci zwrotu polecenia egzekucyjnego w wypadku nieprzekazania opłaty przez sąd lub prokuratora łącznie z poleceniem egzekucyjnym. Przepis zawierał więc wyraźnie określony obowiązek poniesienia części opłaty (art. 45 ust. 1 i 3) oraz sankcję na wypadek jego niewykonania (art. 45 ust. 4).

Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji została znowelizowana przez ustawę z dnia 18 września 2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 130, poz. 1452), która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2002 r. Obecne brzmienie art. 45 nie jest już tak jasne, a jego wykładnia wywołała uzasadnione wątpliwości Sądu Okręgowego.

Zgodnie z art. 45 ust. 5 u.k.s.egz. w nowym brzmieniu, komornik może, przed wszczęciem egzekucji, wezwać wierzyciela do wpłacenia części opłaty stosunkowej. Zrezygnowano zatem z uzależnienia wszczęcia egzekucji od

uiszczenia opłaty, pozostawiając nałożenie tego obowiązku uznaniu komornika. Ta rezygnacja nie dotyczy jednak wszystkich wierzycieli, a wniosek taki wynika z brzmienia art. 45 ust. 6 i 7 u.k.s.egz. Pierwszy z tych przepisów stanowi, że do egzekucji należności Skarbu Państwa i organów samorządowych, nie wyłączając egzekucji prowadzonej na polecenie sądu lub prokuratora, stosuje się odpowiednio przepisy ust. 1-3 oraz że wierzyciele, zwolnieni od ponoszenia kosztów sądowych przez sąd lub z mocy ustawy, nie ponoszą opłaty określonej w ust. 5.

Wykładnia gramatyczna tego przepisu prowadzi do wniosku, że do Skarbu Państwa, w tym sądu i prokuratora, nie stosuje się art. 45 ust. 4 i 5. Podmiotów tych zatem komornik nie może wezwać do uiszczenia części opłaty po złożeniu polecenia egzekucyjnego. W takiej sytuacji możliwe są jedynie dwa rozwiązania – albo w ogóle nie mają obowiązku uiszczenia opłaty egzekucyjnej, albo mają obowiązek uiścić ją bez wezwania. Pierwszy z tych wniosków okazuje się nieuzasadniony w świetle art. 45 ust. 7 u.k.s.egz., określającego sankcję na wypadek nieuiszczenia owej części opłaty, o której mowa w ust. 5, w terminie tygodnia od dnia otrzymania przez wierzyciela wezwania do zapłaty lub nieprzekazania jej przez sąd lub prokuratora łącznie z poleceniem egzekucyjnym. Sankcją tą jest zwrot wniosku lub polecenia. Skoro zatem komornik nie może wezwać sądu lub prokuratora do uiszczenia części opłaty, a jej nieuiszczenie łącznie z poleceniem egzekucyjnym powoduje zwrot tego polecenia, jedynym zasadnym wnioskiem jest uznanie, że sąd, kierując do komornika polecenie egzekucyjne, zobowiązany jest uiścić część opłaty, o której mowa w art. 45 ust. 5 u.k.s.egz., bez wezwania, łącznie z tym poleceniem.

Wątpliwości Sądu Okręgowego budzi sformułowanie przepisu, który nie ustanawia obowiązku uiszczenia części opłaty egzekucyjnej przez sąd i prokuratora wprost, a mimo to określa sankcję w postaci zwrotu polecenia egzekucyjnego. Można mieć co prawda uzasadnione zastrzeżenia do takiej konstrukcji przepisu, która wyprowadza obowiązek określonego zachowania z sankcji, niemniej jednak w drodze wykładni można zarówno treść powinności, jak i podmiot zobowiązany określić. Konstrukcja zastosowana w art. 45 u.k.s.egz. dotyczy zresztą nie tylko sądu i prokuratora, ale także adwokata i radcy prawnego (ust. 8), co do których obowiązek uiszczenia opłaty łącznie z wnioskiem o wszczęcie egzekucji wyprowadzić można jedynie z sankcji zwrotu wniosku. Dodatkowo należy wskazać na art. 59 ust. 3 ustawy, z którego także wynika obowiązek uiszczenia opłaty.

Przywołać też trzeba generalną zasadę odnoszącą się do wszystkich postępowań cywilnych, zgodnie z którą wszczęcie postępowania wiąże się z obowiązkiem uiszczenia stosownej opłaty przez stronę, która wnosi o wszczęcie postępowania, chyba że została z tego obowiązku zwolniona przez sąd lub ustawę. Ponadto omawiana ustawa, wprowadzając zwolnienie od obowiązku ponoszenia opłat egzekucyjnych, używa sformułowań *expressis verbis* (art. 45 ust. 6 zdanie drugie). Takiego sformułowania w stosunku do sądu i prokuratora brak.

Z powyższych uwag wynika, że nowelizacja ustawy o komornikach sądowych i egzekucji nie wprowadziła w stosunku do pierwotnego tekstu istotnych zmian, jeżeli chodzi o obowiązek uiszczenia przez sąd lub prokuratora części opłaty egzekucyjnej.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne, jak w uchwale (art. 390 § 1 k.p.c.).